

yabancı bir millet ve bin bir sefalet içinde başladığı iş üzerinde sebat ve azimle yarım asır çalışan Pekarskiy hakikaten hepimiz için nümune olabilir. Bizim bütün kusurlarımız, ırki zekâmızda değil, her sene bir mevzua hücum ederek altı ay sonra diğer mevzua geçmemizde, bir sahada sebat göstermememizdedir.

Büyük ve ölmez işler azim ve sebat mahsulüdür.

Abdülkadir İnan

N. İ. Aşmarin, Çuvaş dili lügati, (*Slovar çuvaşskago yazıka: Thesaurus Linguae Tsehuvasehorum*) I-V, Kazan — Çubuksar, 1928 — 1930.

Son yıllarda neşrolunan mühim türk lehçe lügatlerinden biri geçen yıl vefat eden Profesör Aşmarin'in *Çuvaş Dili Lügati* dir. Profesör Aşmarin Çuvaş dili üzerinde uzun yıllar çalışmıştı. Çuvaş lüğatinin ilk cildini (335 sahife) 1928 de, ikinci (230 sahife), üçüncü (363 sahife) ve dördüncüyü (352 sahife) 1929 da ve beşinci cildini de (420 sahife) 1930 da neşretti. Bu beş cilde a, e, i, ı, u (o), ü, â, ê, y, v harflerile başlayan sözler girmiştir. Çuvaş dilinde 27 harf olduğuna göre niye 17 harf kalmıştır. Profesör Samailoviç'in ağızdan verdiği malûmata göre lüğatin kalan kısmı müteveffa müellifin talebeleri tarafından hazırlanmaktadır.

Malûmdur ki, Çuvaş dili türkologlarla finologların dikkatini çoktanberi celbetmiş ve bu dile dair, Rus, Fin, Macar âlimleri tarafından epice araştırmalar yapılmıştır. Bununla beraber son zamanlara kadar bu dilin bütün kelimelerini içine alan lügat kitabı yoktu. N. İ. Zolotnitski'nin *Çavuş lügati* (111 sayfa, Ural-Altay dillerinde birbirine benziyen kelimeler cetveli, itikatlar, örf âdetler ilâve edilmiş. Hepsi 277 sahife) ve ortodoks misyonerleri tarafından tertip edilen Rusça - Çuvaşça lügat kitabı gibi eserler ise ancak gündelik yaşayışta gerekli olan kelimeleri toplamışlardı. Aşmarin'in lügati ise Çuvaş dilinin bütün kelimelerini toplamağa çalışmıştır. Kişi, köy, kasaba, şehir, dere, ırmak ve sairenin adlarını (ismi hasları), bugün manası unutulmuş sözleri, şamanlık devrinin âyin ve merasimlerine, inanmalarına ait sözleri tesbit etmiştir.

Manaları unutulmuş olan kelimeleri eski şamanî dualarından tekerleme ve hikâyelerden almıştır. Bu gibi kelimelerin kullanıl-

dığı dualar, hikâye ve rivayetlerin metinlerini aynen naklediyor.

Birinci ve ikinci ciltlerde kelime ve cümlelerin rusçasile beraber lâticeleri de vardır. üçüncü ve beşinci ciltlerde ise rusçası bile azdır. Çuvaşça kelimeler çuvaşça ile izah olunuyor ki çuvaşça bilmiyenlerin istifadesi çok müşküldür. İkinci ciltte de ekseriya metinlerin tercümesi yoktur (meselâ *Arla-pir le* kelimesine bakınız: c. II, s. 5).

Bu lügat kitabı folklor ve etnografya bakımından eşi bulunmaz bir hazinedir. Mesetâ değirmen manasına gelen *arman* kelimesinin izahı 60 sahife yazılmıştır ki, değirmenin bütün parçalarının adları, değirmen ve değirmenci hakkındaki çuvaş inanmaları toplanmıştır (c. II, 6-67).

Çuvaş dili eski türkoloji ve finoloji mekteplerine mensup bilginlerin dikkatini celbetmiş olduğu gibi *Marr* tarafından kurulan Yafetoloji mektebinin de başlıca ehemmiyet verdiği Türk lehçeleridir. *Marr* ve muakkiplerine göre Çuvaş gurubu eski Sümer, Şumerlerle bağlı olmuş, Rus ve İslav dillerinin vücuda gelmesinde tarihten önceki Çuvaş gurubu dili başlıca rol oynamıştır. İşte bu bakımdan *Çuvaş dili lâğati* Türk tarihinin ve dil bilgisinin bir çok karanlık sorgularını aydınlatmak için de yardım edecektir.

Abdülkadir İnan

Abdülbâki, *Kaygusuz Vizeli Alâeddin*: Hayatı ve şiirleri — Remzi kitaphanesi — İstanbul 1933 s. Fıatı 100 kuruş.

Balikesir lisesi Edebiyat Muallimi Bay Abdülbaki'nin geçen sene neşredilen *Kaygusuz Vizeli Alâeddin hayatı ve şiirleri* adlı kitabında Kaygusuz'dan başka Dukakin zade Ahmed, Ledünni, Emir Osman Haşimî, Lâmekânî Hüseyin, Oğlan Şeyh İbrahim Gaybî Sun'ullah, Sarı Abdullah gibi melâmîlerin bazı şiirleri de görülmektedir. Hiç şüphe yok ki bu manzumelerin bir araya getirilmesi epeyce üzücü bir araştırma mahsulüdür.

Ankara Maarif kütüphanesindeki eserleri tetkik ettiğim sırada melâmîlik ve edebiyatı bakımından büyük bir kıymeti haiz bir mecmua gözüme ilişti. Kütüphanenin F ⁶/₂ Numarasında kayıtlı olan, bu mecmuada Bay Baki'nin *Kaygusuz*unda bulunan şiirlerin hemen ekserisi - cüz'i nüsha farkları ile - aynen mevcuttur. Müelli-